

PÉTER LÁSZLÓ

Juhász Gyula

A MUNKÁSMOZGALOMBAN

(6.) József Attila szegedi korszakáról írva közöltem a fiatal diákköltőnek azt a nagy jelentőségű levélbeli vallomását, amely proletárklasszikusunknak a munkásmozgalommal való első kapcsolatára vetett fényt. »A héten — írta 1925. március 8-án — előadást tartottam az alsóvárosi pártszervezetben: A technikai kultúra kezdetei címen s annyira tetszett, hogy meghívtak felsővárosra, ahol most szerdán: Szociális költészet címen tartok előadást. Körtársak, elsősorban a volt vöröskatonák, az emigrációból akkoriban hazatért Horesnyi László, József Attila szállásadójának fia, egybehangzón vallják, hogy József Attilát Juhász Gyula vezette be a szegedi Munkásokhoz, a munkásmozgalmába. Ez az élettrajzi tény egyben nagy jelentőségű irodalomtörténeti jelképpé is lett!

»A szegedi munkásmozgalmat úgy az én szívbéli ügyem — mondotta Juhász Gyula 1921-ben, amikor a magyar népdalról, Bartókról és Kodályról beszélt a munkásoknak. Szavainak ösztönző ereje a húszas évek első felében a munkásmozgalmat érdeklőket kifejezett tevékenysége önmagában is egyértelműen vall. De vallanak költeményei is, amelyek ebben az időben és a munkásmozgalmat ihletésében fogantak.

6

A Munkában először 1919. december 11-én jelent meg Juhász Gyula-vers. A Munkás Esperanto Egyesület december 9-i műsoros estjén prólógusként szavalta el egy ifjú munkás.

Testvéreim, egy jobb jövő hitében,
Amelynek bíbor hajnala hasad,
Köszöntelek magyar tél bús kódében,
Mint e jövőért küzdő társakat.

Gyász, üldözés, balsors és meg nem értés
Hiába dúdul ránk, az Eszme él,
Nem tántorít sem önkény, sem kisértés,
Szívünk erősen és biztosan remél.

Az Ember a mi egyetlen reményünk,
Az Ember, aki a sorssal dacol,
Ki szent, örök jogát kivívja végül
És föltámad zár, börtön, sir alól.

(Prólógus a Munkás Esperanto estélyére)

Igy kezdődik a vers, amely már a harcostárs félreértéketlen vallomása a közös sorsról és közös harcokról. A következő vers a munka, amely nem csupán az emberi erő és alkotás dicsérete, hanem hitvallás is az mellett, hogy a munka népé a jövő, mert a munka világa »most hajnalodik«. A hajnalvárás, a pirkadás ettől kezdve folyton visszatérő motívuma Juhász Gyula költészetének. Ezt a költői képet néha lehet úgy is érteni, mintha a trianoni békediktátum ellen szólna, s azt a »föltámadást« jelentené, amit az ellenforradalmi világ oly gyakran hangoztatott. Am Juhász Gyula munkásversei mutatják ennek a motívumnak elsőleges és igazi értelmét: a munkásosztály szabad és boldog jövőjének szimbólumát. Ime, mindjárt az időrendben következő vers egyértelmű tanúsága:

Ily hegedű az én versem a balsors
S robot gyászában, szegény emberek!
A remény hűrján csendül rajta ének
És ahogy száll, száll, magam is remélek
Valami szebb, jobb, igazabb világot,
Pedig sötét van és úgy süjt az átok.

(Hegedűszo)

A költő világnézetében bekövetkezett változást legjobban azok a régi versek mutatják, amelyeket most jellemzően megváltoztatott szöveggel közlök újra. A változtatások is a munkásmozgalmat közvetlen hatására mutatnak. Legismertebb példa erre a Himnusz az emberhez, amelyet ma az 1920-as szövegével kódifikáltunk, a címét kivéve. Menyire jellemzőek az egyes stófiknak az 1905-ös megfogalmazásból még hiányzó 5. sorai (»Ezer főnséges küzdelemben«; »S a jövő útján haladva«; »Győzelmesen lendül magasba« stb.); a csodaszellem helyére került földi szellem; a hitvány pelyhely helyett leírt kemény porly — mindez szinte az ellentétére fordítja a vers alapvető mondanóját. Mig korábban az elesett, a sorstól vert istenarcú lény, az ember nyomorúságos létével való szolidaritást fejezte ki, most — az elbukott forradalmak után — a harcok, a sorsával dacoló, s jövőjéért elszántan küzdő, dolgozó emberben való mélysegesen optimista hitet. Az utolsó versszak mutatja ezt tán leginkább:

O ember, én hiszek tebenned,
O ember, mint szereltek én,
Te nyomorúságos, hatalmas,
Te végzetes, te diadalmas
Utód az isten örökén! (1905)

Ember! Hittel hiszek tebenned,
Ember! Forrón szeretlek én,
Te nyomorúságos, hatalmas,
Te végzetes, te forradalmas,
Te halálban is diadalmas
Utód az isten örökén! (1920)

Említettem, hogy az 1911-ben írott A munkásnak... című szonettjét is jelentősen átdolgozva adta ki egy évtized múltán. Ez az átdolgozás is bizonyítja: Juhász Gyula most, amikor a munkásosztályban igazi közösségre talált, a bukás ellenére optimistább, bizóbb, mint a tízes években. Nem, most már nem hiszi, hogy az istenek és hódítók haragja örökre zárta ki az édenből a proletariátust, s nem leáldozóban látja a munkásság napját. Ellenkezőleg: a már említett ekkori jelképét helyettesíti be: Mig főpirkad napunk...

A Mindenkiért c. vers (1921) csak néhány szóval és eltérő szóvalakkal különbözik az 1915-ben született variánsától. Az Olajfák hegyén címűtől, de ez a kicsiny eltérés is roppantul tanulságos. Az első vers a háború vérzivatarában fájdalmas együtérzéssel az embertestvérekre gondoló költő sóhaja, míg az utóbbi a forradalom bukása miatti keserűségében a munkástestvéreivel azonosuló harcos poéta hitvallása:

Ma búmat, mint szent zászlót lengetem meg
Testvéreimnek sok, sok eszedemnek!

Kikért szenvedtem, kikéltől messze éltém,
Megértik végre zengő szenvedésem,

(Mindenkiért)

Hasonlóan csekély változtatással, szinte teljesen más, új vers született az 1914-ben önmagáról írott Egy halott költőnek c. költeményéből: 1921-ben ezzel A Munka hasábjain Adyt ébresztette (Adyra gondolok). Kiseb jelentőségű, de összességükben ugyanazt a tanulságot adó variánsokat mutat a Háborús emlék és Az élet szonettje is.

(Folyt. köv.)

Rádióműsor

Csütörtök
KOSSUTH-RÁDIO

4.30 Rakóczi induló. 4.30 Hírek. 4.35-7.59 Vidáman, frissen. Közben: 5.00 Falurádió. 5.30 Hírek. 5.35 Nehány pere tudomány. 5.50 Időjelzés. 7.00 Hírek. 7.10 Új könyvek. 7.30 Műsor-naptár. 7.59 Időjelzés. 8.00 Műsorismertetés. 8.05 Technikai szünet. 8.10 Forró nap... 8.55 Edes anyanyelvünk. 9.00 Az Andráscsik-örökös. Rádiójáték. 9.05 42 Orosz népdalok. 10.00 Hírek, lapszemle. 10.10 Napirend. 10.15 Zenei hírek. 10.20 Déli harangszó. 10.25 Operaegyüttesek. 10.30 Egy falu — egy nőt. 10.35 A lusta cicá. Gyermekversek. 10.40 A koldusdiák. Részletek. 10.50 Hírek, közlemények. 10.55 Időjelzés. 11.00 Déli 10 Magyar szavak. 11.35 Népi zene. 11.45 Lányok, asszonyok... 12.20 Tánadalok. 12.45 Beruházás — épületek nélkül. 13.00 35 Műsorismertetés. 13.05 Hírek, külpolitikai kérdésekre válaszolunk. 13.15 Szív küldi. 13.45 Falusi hétköznapi. 13.50 Lengyel Zenei Hét. 14.40 Ifjú fiavél. 15.00 Előszóval — muzsikával. Közben: 15.50 Jó éjszakát, zverek! 20.00-20.35 Eszaki krónika. 22.00 Hírek. 22.15 Hosszger-művek. 23.00 Barátom levele a köztársasághoz. Vers. 23.05 A könnyű zene kedvelőinek. 24.00 Hírek. 0.10 Vonós tánczene. 0.30 Himnusz.

PETŐFI-RÁDIO

5.00 Reggeli zene. 6.30 Műsor-naptár. 6.50 Torna. 8.00-8.10 Hírek. 14.00 Időjelzés — és vizualis-jelentés. 14.15 Schubert: a-moll vonószenes. 14.50 A külföldi sajtó hangjairól. 15.00 Könyvű zene. 15.30 Részletek a Zene-művészeti Főiskola karvezető hallgatóinak diplomahangversenyéből. 15.50 A titok. Elbeszélés. 16.00 Hírek. 16.05 Népi táncok. 16.20 Két vers. 16.25 Az MR szimfonikus zenekarának hangversenye. 17.30 Eleven rakéták. 17.45 Neményi Lili énekel. 18.00 Hírek. 18.05 Fűvészek. 18.05 25 Pillentő. Elbeszélés. 18.05 40 Operettváltások. 19.00 Hírek. 19.05 A Táradalmi Szemle legújabb számainak ismertetése. 19.15 Vécsey Ernő — Lendvai Kamilló hangsz.: Három arced — fantázia. 19.30 Verdi-ciklus: Traviata. Dalm. Közben: 20.40 Tanítóknak. tanároknak. 20.55-21.00 Hírek. 21.00 55 Tánzene. 23.00 Hírek. 23.15 Műsorzárás.

Televízióműsor

18.00 „Zöld úton”. Közvetítés a Dunai Cementművek építkezéséről. 18.45 „Hej, ki kiszebeba”. Népi táncok. 19.00 A legszebb álom. Cseh-szlovák kisfilm. 19.25 A jövő hét műsora. Műsorismertetés. 19.30 TV-híradó. 19.45 Farsangsművészet. Dr. Zöld József előadása. 20.20 Kiábrándulás. NDK — lengyel film. 20.40 10 éven alulaknak nem ajánljuk. Kb. 22.00 Hírek.

Szabadtéri MOZAIK

A Kővirágot, Prokofjev világhírű balettjét a Moszkvai Allami Akadémiai Nagy Színház művészei magyarországi vendég szereplésük alkalmával csak a Szegedi Szabadtéri Játékokon mutatják be. Ezzel kapcsolatban téves értesülések terjedtek el, s ezért ismételt felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy a szorjéti balettegyüttes Budapestén és az ország több más városában is fellép ugyan, balettek bemutatását és hangversenyeket tart, de a Kővirágot Szegeden kívül sehol másutt nem adja elő.

»Szegeder Festpíle 1961«, valamint »Open-air performances of Szeged 1961« címmel német-, illetve angolnyelvű képes kiadványt jelentetett meg a városi tanács Idegenforgalmi Hivatala. A képekkel gazdagon illusztrált prospektus ismerteti a Szegedi Szabadtéri Játékok idei programját, közli a bemutatott művek rövid tartalmát, valamint jellemzi Szegedet, mint a magyar szocialista szabadtéri színház központjának városát.

A Hunyadi Lászlóban szereplő lovak az Új Élet Termelőszövetkezet, a nyergeket pedig a tápiéi Tiszadéi Termelőszövetkezet adta kölcsön a játékok időtartama alatt a szabadtéri játékok igazgatóságának.

A Bánk bán első zenekari főpróbáját tegnap tartották meg a szabadtéri játékok színházán, ma pedig a Hunyadi László főpróbája lesz. A Bánk bán utolsó főpróbáját 21-én tartják. Ugyanezen a napon érkezik Szegedre Békés András, a János vitéz rendezője, hogy megkezdje a rendezés előkészületeit. A János vitéz első rendező próbjája 24-én lesz.

Megérkezett tegnap Budapestre Jurij Fajer karnagy, a Szorjjetunio népművésze. Vele érkezett Zavitajev mű-

szaki vezető, Ringyin fődíszlettervező, Visnyerszkij világlagosító, valamint több színházi munkás. A Moszkvai Allami Akadémiai Nagy Színház első művészképviselei ma érkeznek Szegedre. A balettegyüttes tagjai július 26-án különrepülőgéppel érkeznek Budapestre, s még aznap tovább utaznak Szegedre. Az együttes egyszerre három helyen tart próbát: a Szegedi Nemzeti Színház baletttermében, a városi balettiskolában, valamint az Apáthy KISZ-kollégium nagytermében.

Izléses kiállításban, 24 oldalon, gazdag képanyaggal megjelent a Szegedi Szabadtéri Játékok 1961. évi műsorfüzete. A műsorfüzet előszavát Tari János, a városi tanács v. b. elnökhelyettese, a szabadtéri játékok igazgatója írta. A kiadvány közli a Hunyadi László, a Bánk bán, a János vitéz, a Kővirág és Az ember tragédiája teljes szereposztását, a művek tartalmát, valamint a teljes játéknaptárt. A borítólapon Mayer Gyula tervezte. A képanyag Barát Ferenc, Keleti Éva, Liebmán Béla, Sifli József és Somogyi Károlyné munkája.

KÖNYVESPOLC

KAFFKA MARGIT
ÖSSZES VERSEI

A Kis Magyar Múzeum kilencedik köteteként a Magyar Helikonnál megjelent mű irodalmi érdekességek számát. Nemcsak azért, mert a kitűnő költőnek inkább prózai írásait ismeri az olvasóközönség, hanem azért is, mert először jelenik meg minden verse egy kötetben. Hozzátehetjük, hogy a korábban megjelent öt verseskötetének teljes anyaga mellett még 26 eddig kötetben meg nem jelent költeményét is tartalmazza ez a gyűjtemény, amelynek sajtó alá rendezése, jegyzetelése, gondos bibliográfiai útmutatója dr. Kozsoca Sándor érdeme. A tanulmányok is beillő jegyzetként egyúttal Kafka Margit írói műhelyébe is bepillantást nyújt. A kötet értékes érdekessége még, hogy bőséges részletet közöl Radnóti Miklósnak »Kafka Margit művészi fejlődése« című, 1934-ben írt tanulmányából, amelyben Kaffkának főként költői kísérletezéseit elemzi.

E kétszázötven irodalmi érdekességek mellett természetesen magukért a versekért lapozzuk nagy örömmel az izléses kötetet. A lapokról, a 119 költeményből melyről fakadt gondolatok, önmaga költői kifejezésmódját szenvedélyesen kereső művész sorai tárulnak elénk. Ha nem is mondhatjuk soknak életé költői termését, de ezekből is világos, hogy Kafka Margit korának jelentős költője volt, akit méltán becsült meg baráti kortársa, Ady Endre is.

MASEREEL: A VÁROS
Könyv, amelyet nem olvasni kell, mégis olvasni kell tudni belőle — Frans Masereel belga művésznek a Magyar Helikonnál most kiadott száz fametszetből álló sorozata, »Olvasásuk« azonban nem nehéz, mert a hazánkban ma még kevésbé ismert, a múlt század végén született, haladó-szellemű művész alkotásai a maguk tömör és sallangtalan kifejezési eszközeikkel világosan beszélnek. Minden kép valósággal rádírat a kapitalizmus ellen. A két világháború közötti nagyváros életének mozzanatait mutatja be 1925-ben készült sorozatában. Megmutatja az egyént örlő kapitalista nagyváros életének ellentmondásait és egész ellentmondásosságát. Megdöbbentő képek tárulkoznak fel: a nyomorok és a dőzsölésnek, a szerelmeknek és a bűnnek, a kiszolgáltatottságnak és a telhetetlenségnek ellentmondásos képei, de előtűnnek a munkásteintések, a magukra ébredt tömegek lázadásának művészi kifejezései is.

Először jelenik meg hazánkban ez a fametszet-sorozat, amely igaz emberi, mindenkor, a haladást, a békeharcot, a társadalmi ellentmondások megszüntetését zászlajára tűző művész arcát villantja fel. Igazak a

sorok, amelyeket a kötet igényes, alapos bevezető tanulmányában Aradi Nóra ír Masereelről: »Eltérő közzétett öröksége és része a szocialista-realista képzőművészet kialakuló korszakának«.

KARL MARX:
POLGÁRHÁBORÚ
FRANCIAORSZÁGBAN

Az emberiség nagy lángelméjének méltón hódolt a Kossuth Könyvkiadóval közösen a Magyar Helikon, amikor igényes, szinte díszkiadásban jelentette meg a marxista irodalomnak e nagy jelentőségű történelmi művét. A marxizmus-leninizmus tanulmányozói előtt ismeretes és munka, mely a maga korában is nagy feltűnést keltett és megállapításai ma is időtállóak. A mű értékelése, elemzése természetesen meghaladja e hely lehetőségeit, itt csupán azt említhetjük meg, hogy a marxizmus klasszikusai népszerűsítésében jó munkát végzett a két kiadó a műnek Enghels 1870-ben írt bevezetőjének teljes körű kiadásával. A kiadás értéket növelik azok az egész oldalas illusztrációk, amelyeket Daumier, Denis és Manet képeiből válogattak össze.

PLATÓN: A LAKOMA

A Magyar Helikon az antik próza egyik gyöngyszemét adta ki Új Elzevir Könyvtár-sorozatának hetedik köteteként. Platónnak e szellemes műve egy ifjú költő ünneplése alkalmából született időszámításunk előtt 416-ban. Ez az ifjú költő, Agathón nyerte el ugyanis az első díjat a tragédiák versenyén olyan Magyar Helikonnál neves költők elől, mint mint Arisztophanes és Szókrateész. A költői győzelmet ünneplő lakoma elevenedik meg a lapokon, illetve azok a csodásan szép történetek, amelyek ott elhangzanak a szerelméről és hatalmáról. Az eredeti mű könnyed hangját, tömör jellemzéseit szerencsésen adja vissza T. Legdi Zsigmond fordítása. Falus Róbert utószavából és jegyzeteiből pedig az olvasó hasznos ismereteket szerez a műről és a platóni korról, melyben született.

Áramszünet

Az Áramszolgáltatás Vállalat közli, hogy a. hó 21-én 6-16 óráig a házvezetői végzett karbantartás miatt Béketelepen, Gyulafalván és a Bajai úton

Áramszünet lesz